

Sygn. akt II CSK 272/19

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z wniosku M. J.
przy uczestnictwie E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 września 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w P.
z dnia 8 stycznia 2019 r., sygn. akt XV Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przecież, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej wnioskodawcy M. J. od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 8 stycznia 2019 r. Wnosząc o jej przyjęcie skarżący powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c., a ponadto zwięźle wskazał na „istniejące sprzeczności między wykładnią prawa a podstawowymi zasadami wynikającymi z Konstytucji RP”, co w konsekwencji sprowadzało się do celowości wykładni przepisów umożliwiających uwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu w zw. z art. 21 Konstytucji RP. Przedstawiony w skardze problem prawny z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. sprowadzał się do konieczności „rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia dopuszczalności uwzględniania przez sądy powszechne zarzutu

zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub służebności przesyłu w sytuacji, gdy de facto nie upłynął wymagany przepisami prawa okres do stwierdzenia zasiedzenia tego prawa, a jedynie doszło do doliczenia czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu przez poprzednika prawnego do czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub służebności przesyłu przez Uczestnika postępowania”. W dalszej kolejności skarżący zwrócił uwagę Sądu Najwyższego na fakt, że w związku z powyższymi jurydycznymi wątpliwościami, Sąd Rejonowy w G., na podstawie art. 193 Konstytucji RP, zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z następującym pytaniem prawnym: czy art. 292 k.c. stosowany w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c., rozumiany w ten sposób, że umożliwiał nabycie przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, w sytuacji, w której nie wydano decyzji na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (art. 75 ust. 1 według oznaczenia w tekście pierwotnym ustawy) lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami, jest zgodny z art. 1 Protokołu dodatkowego numer 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 2 i 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji RP. Pytanie to sformułowane przez wyżej wskazany podmiot inicjujący zostało przyjęte do rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny pod wspólną sygnaturą P 10/16 i jako takie oczekuje na rozpoznanie.

Wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odniósł skutku.

Odnosząc się do powołanej przez skarżącego przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu,

wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. dotychczasowe orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, niepubl.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl.). Argumentacja ta powinna odwoływać się w sposób ogólny i abstrakcyjny do treści przepisu, który ma podlegać jednoznacznej wykładni. Niedopuszczalne jest natomiast, aby rzeczona argumentacja zmierzała do uzyskania odpowiedzi o charakterze kazuistycznym, odnoszących się do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia. Nadto podkreślić należy, że skarżący obowiązany jest wykazać, że rozstrzygnięcie zaprezentowanego Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego jest celowe i konieczne dla rozpoznania poddanej pod osąd sprawy oraz ewentualnie innych podobnych spraw (por. postanowienie SN z dnia 22 maja 2018 r., I CSK 23/18, niepubl.). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że kwestia zaprezentowana przez wnioskodawcę, jako „istotne zagadnienia prawne”, nie spełnia wymogów stawianych tej przesłance w ramach przedsądu. Sformułowana przez skarżącego kwestia, sprowadzająca się do problemu „zagadnienia dopuszczalności uwzględniania przez sądy powszechne zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub służebności przesyłu w sytuacji, gdy de facto nie upłynął wymagany przepisami prawa okres do stwierdzenia zasiedzenia tego prawa, a jedynie doszło do doliczenia czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu przez poprzednika prawnego do czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub służebności przesyłu przez Uczestnika postępowania” nie spełniała, bowiem, wypracowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymogów stawianych art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. Zagadnienie to nie jest bowiem zagadnieniem nowym, nieobecnym w dotychczasowym dorobku orzeczniczym Sądu Najwyższego. W orzecnictwie tego Sądu wskazano, bowiem, że ograniczone prawo rzeczowe, w postaci służebności przesyłu, uregulowane w art. 305¹-305⁴ k.c., do systemu prawa cywilnego wprowadzono z dniem 3 sierpnia 2008 r. na mocy ustawy z dnia

30 maja 2008 r. o zmianie kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 116, poz. 731). Podkreślono, że dla dalszych rozważań celowe jest wyraźne odróżnienie dwóch osobnych instytucji prawnych, tj.: służebności przesyłu oraz służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Obie regulacje posiadające wprawdzie podobną treść oraz wypełniające te same funkcje, nie mogą być utożsamiane. W okresie poprzedzającym ustawowe uregulowanie służebności przesyłu wyrażano w orzecznictwie zgodny pogląd, dopuszczający nabycie przez zasiedzenie, na podstawie art. 292 k.c. stosowanego w drodze analogii, służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego (por. uchwałę SN z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08). Wyrażone w tej uchwale stanowisko znalazło poparcie w wielu rozstrzygnięciach składających się, w efekcie, na ukształtowaną linię orzecniczą, której podsumowanie stanowi uchwała SN z dnia 18 maja 2013 r., III CZP 18/13 (OSNC 2013, nr 12, poz. 139); (co do kwestii ugruntowanej linii orzecniczej, por. m.in. wyroki SN z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, i z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, niepubl., z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, niepubl. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, niepubl., z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 752/11, i z dnia 18 kwietnia 2012 r., V CSK 190/11, niepubl., oraz z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 157/11, OSNC-ZD 2012, nr B, poz. 45). Wskazano w niej ponad wszelką wątpliwość, że okres występowania na nieruchomości, przed dniem 3 sierpnia 2008 r., stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. art. 305¹- 305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności przesyłu. Przy wykładni, natomiast, art. 123 § 1 pkt 1 k.c. na potrzeby ustalenia, jaka czynność przerywa bieg terminu zasiedzenia służebności przesyłu lub służebności gruntowej o treści podobnej do przesyłu (przed dniem 3 sierpnia 2008 r.), trzeba mieć na względzie, że art. 292 k.c. odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o biegu zasiedzenia nieruchomości oraz odpowiedniego stosowania przepisów o biegu przedawnienia roszczeń. Odnosnie, zaś, kwestii „konstytucyjnej” wskazanej przez skarżącego, możliwość pełnego zaliczenia okresu sprzed dnia 3 sierpnia 2008 r. na poczet czasu posiadania służebności przesyłu spełnia wymagania proporcjonalności wynikające

z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Rozwiązanie to opiera się na ograniczeniu zakresu konstytucyjnej ochrony prawa własności (art. 21 ust. 2 i art. 64 Konstytucji) w zakresie koniecznym dla ochrony praw innego podmiotu (przedsiębiorcy), równocześnie zaś nie pociąga za sobą naruszenia zaufania do przewidywalności działań ustawodawcy. W nawiązaniu, zaś, do faktu zwrócenia się przez Sąd Rejonowy w G. do Trybunału Konstytucyjnego, z pytaniem prawnym: czy art. 292 k.c. stosowany w związku z art. 285 § 1 i 2 k.c., rozumiany w ten sposób, że umożliwiał nabycie przed wejściem w życie art. 305¹ - 305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa, w sytuacji, w której nie wydano decyzji na podstawie art 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, art 70 ust 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (art. 75 ust. 1 według oznaczenia w tekście pierwotnym ustawy) lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami, jest zgodny z art. 1 Protokołu dodatkowego numer 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 2 i 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, Sąd Najwyższy ubocznie zauważa, że zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa zarówno Trybunału Konstytucyjnego, jak i Sądu Najwyższego, sądy i inne organy stosowania prawa nie mają kompetencji do orzekania o niekonstytucyjności przepisu ustawy i odmowy jego stosowania. Domniemanie zgodności ustawy z Konstytucją może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, a związanie sędziego ustawą, o którym mowa w art. 178 ust. 1 Konstytucji, obowiązuje dopóty, dopóki ustawie tej przysługuje moc obowiązująca. Jeżeli sąd jest przekonany o niezgodności przepisu z Konstytucją lub ma w tym względzie wątpliwości, powinien - na podstawie art. 193 Konstytucji - zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z odpowiednim pytaniem prawnym (por. wyrok SN z dnia 24 listopada 2015 r., II CSK 517/14, nie publ.). Dopóki, natomiast, stan niekonstytucyjności nie zostanie stwierdzony przez Trybunał Konstytucyjny, dopóty nie powstaje skutek w postaci utraty mocy obowiązującej przepisu ustawy. Orzeczenia Trybunału mają charakter prawotwórczy i dopiero z momentem ich ogłoszenia, względnie nadejścia

innego terminu utraty mocy obowiązującej określonego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), następuje zmiana w dotychczasowym stanie prawnym skutkująca na przyszłość (por. wyrok SN z dnia 27 marca 2003 r., V CKN 1811/00, nie publ.). W rezultacie okoliczność zainicjowania przez sąd powszechny kontroli konstytucyjności prawa, tj.: wystąpienia przez ten sąd z pytaniem prawnym, na podstawie art. 193 Konstytucji RP, sama w sobie nie jest jeszcze podstawą przyjęcia skargi kasacyjnej (dotyczącej przepisów prawnych, co do wykładni których sąd powszechny powziął wątpliwość), przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, gdyż w polskim porządku prawnym zachodzi domniemanie zgodności z prawem, normy prawnej z Konstytucją. W konsekwencji dopóki stan niekonstytucyjności nie zostanie stwierdzony przez Trybunał Konstytucyjny, dopóty nie powstaje skutek w postaci utraty mocy obowiązującej przepisu ustawy.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że przesłanka przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. nie została przez skarżącego dowiedziona, co, w konsekwencji, czyni jego wniosek, o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej, z uwagi na „istotne zagadnie prawne”, bezskutecznym, przy czym Sąd Najwyższy nie dopatrzył się również okoliczności, które determinowałyby nieważność postępowania, którą to przesłankę Sąd ten bierze pod uwagę z urzędu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).